

SPECIALIŲJŲ TECHNIKOS BIBLIOTEKŲ TINKLO VEIKLA 2008 METAIS

Kaip ir kiekvienais metais, taip ir baigiantis 2008 metams, Lietuvos technikos biblioteka teikia Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliotekininkystės centro Bibliotekų vadybos skyriui 2008 m. specialiųjų technikos bibliotekų statistikos ataskaitą. Ataskaitos teikiamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymo 8 straipsnio 14 punktu (Žin., 2004, Nr. 120 – 4431), Lietuvos Respublikos statistikos įstatymo 3 ir 12 straipsniais (Žin., 1999, Nr. 114 – 32990). Ataskaitos teikiamos automatizuotai, taip pat ir popieriuje iki 2009 m. vasario mėn. 10 dienos. Bibliotekų ataskaitos formos yra Nacionalinės bibliotekos žiniatinklio svetainėje <http://www.lnb.lt> skyriuje *Bibliotekininkui*. Ten pat yra LIBIS Bibliotekų statistikos modulis ir LIBIS Bibliotekų statistikos vartotojo vadovas.

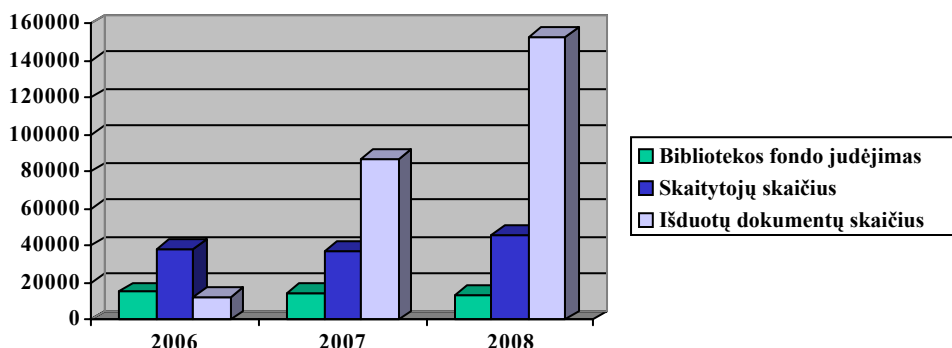
Pasibaigus 2008 m., ir surinkus specialiųjų bibliotekų tinklo statistikos ataskaitas, galima skaičiuoti jų veiklos rezultatus.

Ataskaitas per pastaruosius trejus metus pateikė panašus spec.techninių bibliotekų skaičius. Iš viso ataskaitas pateikė 20 šio tinklo bibliotekų (2007 m. – 18).

Pagal standarto LST ISO 2789:2007 taikymą bibliotekose ir statistinės ataskaitos sudarymą bibliotekos dokumentų fondas apibrėžiamas kaip visi dokumentai, kuriais biblioteka aprūpina savo vartotojus (dokumentų, kuriais biblioteka aprūpina savo vartotojus, visuma): knygos ir serialiniai leidiniai, rankraščiai, mikrokopijos, spausdintinės natos, vaizdiniai, garsiniai regimieji, patentai, kiti spausdintiniai dokumentai, skaitmeniniai dokumentai fizinėse laikmenose, elektroniniai periodiniai leidiniai fizinėse laikmenose, duomenų bazės fizinėse laikmenose.

Spec.bibliotekų bibliotekų fondo sudarymo kokybę ir efektyvumą galima įvertinti tik pasirinkus reikiamus vertinimo kriterijus, atitinkančius keletą reikalavimų. Kadangi bibliotekos fondo sudarymas yra dalis visos bibliotekų veiklos, jo rezultatyvumas pirmiausiai vertinamas pagal tai, kaip užtikrinamas bibliotekos funkcijų vykdymas. Tam reikalingas optimalus dokumentų pavadinimų ir egzempliorių kiekis fonde, kad būtų laiku patenkinti vartotojų reikalavimai. Tam tikri bibliotekos rodikliai, tokie kaip fondų panaudojimas (skaitomumas, dokumentų išduotis, skaitytojų skaičius), leidžia palyginti to paties tipo bibliotekų darbą, padeda numatyti fondų komplektavimo ypatumus, strategijas bei fondų panaudojimo taktiką.

Bibliotekų veikla 2006 – 2008 m.

Skaitytojų skaičius 2006 m. – 38 090, 2007 m. – 37 629, 2008 m. – 45 962 (žr. lentelę).

Spec.technikos bibliotekų fondų dydis lyginant pastaruosius trejus metus truputį sumažėjo. 2006m. – 15 281 (fiz.vnt.), 2007 m. – 14 887 (fiz.vnt.), 2008 m. – 13 312 (fiz.vnt.). Dokumentų išduotis skaitytojams auga: 2006 m.– 106 573 (fiz.vnt.), 2007 m.– 87 280 (fiz.vnt.), 2008 m. – 152 907 (fiz.vnt.). Kaip matome iš skaičių, žymiai padidėjo dokumentų paklausa, visgi dalis skaitytojų naudojasi tradiciniu knygų fondu, o ne duomenų bazėmis. Visatekstėse duomenų bazėse ieškoma literatūra dažniausiai tada, kai jos pritrūksta arba nerandama tradiciniuose dokumentų fonduose. Tačiau spec. bibliotekų patalpose vis daugiau yra sukuriama kompiuterinių darbo vietų skaitytojams 2007m. – 52 darbo vietos (iš jų prijungta prie interneto 44), 2008 m. – 81 (iš jų prijungta prie interneto 59). O tai sudaro palankias sąlygas pačiam skaitytojui individualiai dirbti ir ieškoti reikiamos literatūros savo mokslinei bei profesinei veiklai vystyti.

Dar yra primiršta yra TBA (tarpbibliotekinio abonemento) ir TTBA (tarptautinio tarpbibliotekinio abonemento) paslauga. Bent jau specialiųjų bibliotekų tarpe šia paslauga naudojamosi retai. Aktyvios yra kelios bibliotekos, kur dirba aukštos kvalifikacijos specialistai, baigę būtent bibliotekinkystės studijas. Tad norėčiau trumpai apžvelgti ir populiarinti tarpbibliotekinį dokumentų skolinimąsi.

TBA yra vienos institucijos dokumentų arba dokumentų kopijų skolinimasis ar skolinimas kitai bibliotekai Per tarpbibliotekinį abonementą (TBA) galima pasiskolinti dokumentus, kurių neturi biblioteka, iš

kitų Lietuvos (TBA) ar užsienio bibliotekų (TTBA): užsakyti paštu, faksu, el.paštu, telefonu. Leidiniai išduodami 1 mėnesiui.

Paslaugos yra mokamos:

- Už leidinius atsiskaitoma vadovaujantis tarptautinių pašto siuntų tarifais priklausomai nuo leidinio svorio, primokant, jeigu yra papildomas mokestinis reikalavimas (kai kurios užsienio bibliotekos atsiunčia papildomų mokestinių reikalavimų).
- Straipsnių, leidinių kopijos iki 10 lapų kainuoja 3,90 Lt, jei nėra mokestinio reikalavimo.

Tačiau nereikėtų išsigąsti, daugelis bibliotekų (pvz., Skandinavijos) jau daugelį metų mūsų šalies bibliotekoms skolina ir daro kopijas nemokamai, reikia susimokėti tik pašto išlaidas. Jei atsiunčiama reikalinga knyga, tai skaitytojas susimoka tik už knygos svorį, jei atsiunčiama kopija reikalingo dokumento, tai už užpildymo ir išsiuntimo paslaugas. Tai labai greita ir operatyvi paslauga, tad galima ir verta ją pasinaudoti Lietuvos technikos bibliotekoje.

Vis daugiau reikalingos informacijos ieškoma duomenų bazėse (nors, kaip minėjau, pirmenybė teikiama tradicinei knygai ar žurnalui). Kadangi visos užklausos tiek tradicinės, tiek elektroninės turi būti apskaitomos, todėl norėčiau šiais metais išskirti elektronines paslaugas ir paaiškinti šias sąvokas.

IX. ELEKTRONINIAI DOKUMENTAI							X. ELEKTRONINĖS PASLAUGOS				
Garsiniai regimieji dok. kompiuterių tinkle arba instaliuoti kompiuterizuotose darbo vietose				Duomenų bazės		Kiti skaitmeniniai dokumentai, esantys kompiuterių tinkle ar instaliuoti darbo vietose	Gamų periodinių leidinių pavadinimų skaičius	Naudojimas elektroninėmis paslaugomis			
Iš viso parod.	Iš jų:			esančios kompiuterių tinkle arba instaliuotos darbo vietose parod.	esančios kituose serveriuose parod.			Prieinami periodinių leidinių priėmiamą vietoje ir įsigytų nuotolinei prieigai pavadinimų skaičius	Interneto seansų skaičius	Atsisiųstųjų dokumentų skaičius	Atsisiųstųjų įrašų skaičius
	garsiniai parod.	regimieji parod.	mišrūs parod.								
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
								x	x	x	x

Pagal standartą LST 2789:2007 *Elektroninės paslaugos (EP)* teikiamos iš vietinių serverių arba per kompiuterių tinklus. EP apima nuotolinės prieigos katalogą (OPAC), bibliotekos tinklalapį, elektroninį fondą, elektroninių duomenų pristatymą, elektronines informacijos paslaugas, vartotojų mokymą naudotis bibliotekos elektroninėmis paslaugomis, bibliotekos interneto prieigą.

Interneto seansų skaičius (10). Interneto prieigos seansas apibūdinamas kaip seansas, atliekamas vartotojo iš kompiuterizuotos darbo vietos, esančios bibliotekoje. Seansas apibrėžiamas kaip sėkminga duomenų bazės ar nuotolinės prieigos katalogo užklausa. Seansas paprastai imamas skaičiuoti nuo vartotojo prisijungimo prie duomenų bazės arba nuotolinės prieigos katalogo momento ir baigiamas, atsijungiant nuo duomenų bazės, pabaigus seansą.

Atsisiųstųjų dokumentų skaičius (11). Atsisiųstasis dokumentas apibrėžiamas kaip visatekstis elektroninio fondo dokumentas arba jo dalis, paties vartotojo atsisiųstas iš duomenų bazės, elektroninio periodinio leidinio ar skaitmeninio dokumento.

Atsisiųstųjų įrašų skaičius (12). Atsisiųstasis įrašas apibūdinamas kaip sėkmingai iš nuotolinės prieigos ar duomenų bazės gautas aprašinis įrašas.

Virtualių apsilankymų skaičius (13). Skaičiuojami nutolę (išoriniai vartotojai), t.y. tie vartotojai, kurie jungiasi per www į bibliotekos svetainę, bibliotekos elektroninius katalogus. Virtualus apsilankymas apibūdinamas kaip vartotojo užklausa, pateikiama žiniatinklio svetainėje iš už bibliotekos ribų, neatsižvelgiant į puslapių ar peržiūrėtų elementų skaičių. Virtualūs apsilankymai gali būti lyginami su tradiciniais apsilankymais bibliotekoje. Skaičiuojami išoriniai (nutolę) vartotojai, kai per www įeina į bet kurį bibliotekos svetainės puslapį.

Kadangi bibliotekų pagrindinis uždavinys yra kokybiškų paslaugų teikimas skaitytojui, todėl daugumoje bibliotekų informacinės paslaugos yra dominuojančios. Iš viso 2008 m. buvo pateikta užklauskų – 4 100, o įvykdyta – 3 538. Šiam darbui atlikti reikalingi aukštos kvalifikacijos darbuotojai.

Tradiciniai knygų fondai spec.bibliotekose turi tendenciją nežymiai mažėti (žr.lentelę). Tai vyksta dėl kelių priežasčių. Pirmiausia tai bibliotekos yra labiausiai pažeidžiamos, priklausomos nuo ekonominės situacijos bei įmonių veiklos. Kadangi ekonominė šalies situacija prastėja, vis daugiau įmonių bankrutuoja, tai be abejonės atsiliepia spec.bibliotekų veiklai. Retas įmonės vadovas bibliotekos ar informacijos skyriaus egzistavimą laiko prioritetu. Kita priežastis, kad ne visos įmonės šiuo ekonominio sunkmečio metu gali didesnį dėmesį skirti naujos literatūros įsigyjimui. Apie bibliotekų lėšas bei išlaidas yra labai sunku kalbėti, kadangi pateikti duomenys yra labai chaotiški, vieni pildo duomenis, kiti ne, teigdami, kad tai įmonės komercinė paslaptis, tad jokių išvadų tuo klausimu daryti negalima, o juo labiau skelbti, jei įmonė to nenori.

Tikėsimės, kad apibendrinant 2009 m. spec.bibliotekų tinklo duomenis, liūdnos sunkmečio prognozės „atsikratyti“ kai kurių įmonių bibliotekų, nepasitvirtins, o metinė veiklos apžvalga, kaip ir šiemet, džiugins padidėjusiu skaitytojų srautu bei dokumentų išduotimi.